

ЛЕКЦІЯ 5

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ І МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

1. Місцеве самоврядування та органи самоорганізації населення.
2. Місцеві органи виконавчої влади.
3. Автономна Республіка Крим.

1. Місцеве самоврядування та органи самоорганізації населення

Місцеве самоврядування – це право територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції України і законів України (ст. 140 Конституції України). Головне у самоврядуванні – це надати колективам сіл, селищ, міст, можливість самостійно вирішувати питання місцевого значення. *Система місцевого самоврядування в Україні* включає:

- територіальну громаду;
- сільську, селищну, міську раду;
- сільського, селищного, міського голову;
- виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси громад сіл, селищ, міст;
- органи самоорганізації населення.

Територіальна громада – це сукупність мешканців, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання мешканців кількох з них. Первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста. Остання може вирішувати питання, віднесені до її компетенції, через місцеві референдуми, загальні збори, місцеві ініціативи.

Сільські, селищні, міські ради – органи місцевого самоврядування, що представляють відповідні територіальні громади та здійснюють від їхнього імені певні повноваження. Виконавчими органами цих рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління. Виконавчі органи очолює голова (відповідно – сільський, селищний, міський), що визнається головною посадовою особою певної територіальної громади.

Районні, обласні ради представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст _____/тт1, діють у межах повноважень, визна-

чених законодавством, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

Сільські, селищні, міські, районні, обласні ради складаються з депутатів, які обираються населенням відповідної території на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Строк повноважень рад – п'ять років. Усі ради працюють сесійно. У радах створюються постійні та тимчасові комісії. Постійні комісії є органами ради, що обираються з числа її депутатів для вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до її відання, здійснення контролю за виконанням рішень ради та її виконавчого комітету. Тимчасові комісії здійснюють контроль з конкретно визначених радою питань.

Сільські, селищні, міські ради мають виключну компетенцію, під якою розуміють питання, що вирішуються тільки на їх пленарних засіданнях. До неї відносяться:

- утворення виконавчих комітетів рад та затвердження їх персонального складу;
- утворення та ліквідацію постійних та інших комісій ради, затвердження та зміну їх складу, обрання голів комісій;
- прийняття рішень про проведення місцевого референдуму;
- прийняття рішення щодо випуску місцевих позик;
- затвердження статуту територіальної громади та ін.

Усі передбачені Конституцією та законодавством органи самоврядування й самоорганізації мають власну матеріальну та фінансову основу, на яку поширюється їхня компетенція.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад мають повноваження у таких сферах і галузях: соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку бюджету, фінансів і цін, управління комунальною власністю, житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку, забезпечення законності та правопорядку та ін. Сільський, селищний, міський голова забезпечує здійснення повноважень органів виконавчої влади на відповідній території:

- організовує роботу відповідної ради та її виконавчого комітету;
- здійснює керівництво апаратом ради та її виконавчим комітетом, підписує їх рішення тощо.

Відповідно до Конституції України та Закону України “Про органи самоорганізації населення”, на території сіл, селищ, міст за ініціативою жителів можуть створюватись органи самоорганізації населення: будинкові, вуличні, квартальні комітети, комітети районів у

містах, сільські, селищні комітети. Дозвіл на створення органу самоорганізації надається сільською, селищною, міською, районною у місті владою, а реєстрацію здійснює виконавчий комітет відповідної ради. З моменту реєстрації орган самоорганізації набуває статусу юридичної особи. Органи самоорганізації населення у межах території їх діяльності можуть здійснювати такі повноваження:

- 1) представляти інтереси жителів будинку, вулиці, мікрорайону, села, селища, міста в місцевих органах самоврядування та виконавчої влади;
- 2) вносити пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку;
- 3) організовувати участь населення у здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, проведення робіт з благоустрою, озеленення, утримання в належному стані садиб, дворів, дитячих майданчиків, парків, пам'ятників історії та культури;
- 4) здійснювати контроль за якістю надаваних громадянам житлово-комунальних послуг та за якістю проведених у житлових будинках робіт;
- 5) організовувати допомогу громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-сиротам, малозабезпеченим сім'ям тощо;
- 6) сприяти правоохоронним органам у забезпеченні ними охорони громадського порядку;
- 7) вести прийом громадян та розглядати їх звернення.

2. Місцеві органи виконавчої влади

У ст. 118 Конституції України визначається, що виконавчу владу в областях та районах здійснюють місцеві державні адміністрації. Склад місцевих держадміністрацій формують їх голови, які призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів. Голови місцевих держадміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом, підзвітні та підконтрольні органам виконавчої влади вищого рівня. Президент видає обов'язкові для голів держадміністрацій укази та розпорядження, а Кабінет Міністрів спрямовує і координує роботу всіх органів виконавчої влади. Місцеві держадміністрації також підзвітні та підконтрольні відповідним радам народних депутатів у частині повноважень, делегованих їм цими радами.

Місцеві держадміністрації на відповідній території забезпечують:

- 1) виконання КУ і ЗУ, актів Президента, КМУ, інших органів виконавчої влади;
- 2) законність і правопорядок; додержання прав і свобод гро-

мадян;

3) виконання державних і регіональних Програм соціально-економічного і культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин, також програми їх національно-культурного розвитку;

4) підготовку та виконання відповідних обласних і районних бюджетів;

5) взаємодію з органами місцевого самоврядування;

6) реалізацію інших наданих державою, а також делегованих відповідними радами повноважень.

3. Автономна Республіка Крим

Згідно з Конституцією України (ст. 134) Автономна Республіка Крим (АРК) є невід'ємною складовою частиною України. АРК має власну Конституцію, яку приймає Верховна Рада АРК і затверджує Верховна Рада України. Нормативно-правові акти Верховної Ради АРК та рішення Ради Міністрів АРК не можуть суперечити Конституції України і законам України. В АРК діє Представництво Президента України.

До відання АРК (ст. 138 КУ) належить:

– призначення виборів депутатів ВР АРК, організація і проведення місцевих референдумів;

– управління майном, що належить АРК;

– розроблення, затвердження та виконання бюджету АРК;

– розроблення, затвердження та реалізація програм з питань соціально-економічного і культурного розвитку, раціонального природокористування, охорона довкілля Криму;

– участь у забезпеченні прав і свобод громадян, національної злагоди, сприяння охорони правопорядку та громадської безпеки;

– забезпечення функціонування і розвитку державної та національної мов і культур в АРК, охорона і використання пам'яток історії тощо.

Конституція АРК прийнята Верховною Радою АРК 21 жовтня 1998 р. Згідно з цією конституцією, основними принципами АРК (ст. 3) є: народовладдя; верховенство права; конституційність; дотримання і збереження прав і свобод людини і громадянина; законність; виборність; колегіальність; гласність; поєднання інтересів АРК і загальнодержавних інтересів. Конституція АРК передбачає, що основними завданнями органів влади АРК, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб є реалізація прав і свобод людини і громадянина, створення гідних умов життя. Представницьким органом

АРК є Верховна Рада АРК (ст. 1), яка здійснює представницькі, нормотворчі, контрольні функції і повноваження в межах своєї компетенції. Вона представляє інтереси громадян, спільні інтереси населення, територіальних громад, місцевого самоврядування. До компетенції Верховної Ради АРК (ст. 2) віднесено участь у формуванні основних принципів внутрішньополітичної, зовнішньоекономічної та зовнішньополітичної діяльності України з питань, що стосуються інтересів АРК:

- 1) прийняття рішення про проведення республіканського референдуму;
- 2) визначення порядку управління майном АРК;
- 3) затвердження бюджету АРК, внесення змін до нього та контроль за його виконанням;
- 4) вирішення питань забезпечення прав і свобод громадян, національної згоди, сприяння охороні правопорядку і громадської безпеки тощо;
- 5) вирішення питань, що стосуються земельних відносин, використання природних ресурсів, розмірів плати за користування ними та ін.;
- 6) заснування республіканських засобів масової інформації;
- 7) затвердження символіки АРК, заснування Почесної Грамоти Верховної Ради АРК та ін.

Верховна Рада АРК складається зі 100 депутатів, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування на 5 років.

Рада міністрів АРК як орган виконавчої влади автономної республіки самостійно здійснює виконавчі функції та повноваження, відповідальна перед Верховною Радою АРК й очолюється Головою Ради міністрів АРК. З питань виконання державних функцій і повноважень Ради міністрів АРК Голова Ради, його заступники, керівники відповідних міністерств і республіканських комітетів АРК підзвітні та підконтрольні Кабінету Міністрів України. Голова Ради міністрів призначається на посаду і звільняється з посади Верховною Радою АРК за поданням Голови Верховної Ради АРК і за погодженням з Президентом України.

Місьцеве самоврядування в АРК здійснюється згідно з Конституцією України і законами України.

Суди, які діють на території АРК, входять до єдиної системи органів судової влади України. Організація і діяльність органів прокуратури в АРК визначається Конституцією України і законами України. Верховна Рада АРК має право заслуховувати інформацію Прокурора АРК і порушувати питання про його звільнення з посади перед

Генеральним прокурором України.

Територія АРК визначається межами, які існували на 20 січня 1991 р.

Столицею АРК є місто Сімферополь.

АРК має свої символи: прапор, герб і гімн.

Прапор АРК – стяг із трьох горизонтальних смуг синього, білого і червоного кольорів.

Герб АРК являє собою зображення срібного грифона (крилатий лев з орлиною головою) на варязькому щиті, увінчаному сонячними променями.

Гімн АРК – “Нивы и горы твои волшебны” (слова О. Голубевої на музику А. Караманова).